

**NIKAD NIJE (PRE)RANO ZA INFORMACIJSKU
PISMENOST: INFORMACIJSKO OPISMENJAVANJE
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

**IT'S NEVER (TOO) EARLY FOR INFORMATION LITERACY:
INFORMATION LITERACY SKILLS
FOR PRESCHOOL-AGED CHILDREN**

Ivana Martinović

Odsjek za informacijske znanosti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku
imartinovic@ffos.hr

Mihaela Grgić Josić

Knjižnica Osnovne škole Retfala, Osijek
mrgic5@ffos.hr

UDK / UDC: [004.5:025.4.036-053.4]:[021.2:
373.24]

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper
<https://doi.org/10.30754/vbh.67.1.1140>

Primljeno / Received: 31. 8. 2023.

Prihvaćeno / Accepted: 21. 2. 2024.

Sažetak

Cilj

Cilj je ovoga rada prikazati provedbu programa informacijskog opismenjavanja s predškolskom djecom u vrtiću i u knjižnici primjenom modela Super3 te na temelju akcijskog istraživanja i primjene navedenog modela ponuditi preporuke za uvođenje programa za informacijsko opismenjavanje djece predškolske dobi.

Pristup/metodologija/dizajn

U ovom je istraživanju korištena metoda akcijskog istraživanja i anketa. Materijale upotrijebljene za akcijsko istraživanje kao što su video, radni listići te rekviziti osmi-

sliki su, dizajnirali i izradili autori ovoga rada ciljano za potrebe istraživanja na temelju modela informacijskog opismenjavanja Super3 M. Eisenberga i L. Eisenberg Robinson.

Rezultati

Rezultati ankete provedene u okviru akcijskog istraživanja pokazuju da su roditelji djeci prvi izvor informacija te da djeca koncept informacije povezuju s knjigama i internetom. Na temelju primjene modela Super3 moguće je dati preporuke za provedbu programa informacijskog opismenjavanja s djecom predškolske dobi u knjižnici ili u suradnji knjižnice i predškolske ustanove.

Ograničenja

Budući da je cilj akcijskih istraživanja s jedne strane aktivnost, odnosno radionički način rada zbog uvođenja promjena, a s druge strane istraživanje koje se odvija promatranjem ponašanja i postupaka sudionika istovremeno s akcijskim dijelom, kao ograničenje moguće je navesti upravo određenu skupinu djece i dane uvjete u kojima je provedeno akcijsko istraživanje jer dobiveni rezultati vrijede samo za tu situaciju i taj kontekst, pa je potreban niz primjena u drugim kontekstima da bi se moglo izvoditi šire zaključke o promatranim fenomenima.

Praktična primjena

Ovo istraživanje može poslužiti kao primjer dobre prakse provedbe knjižničkog programa informacijskog opismenjavanja djece predškolske dobi te kao primjer mogućnosti suradnje knjižnica i predškolskih ustanova u provedbi takvih programa u knjižnicama.

Originalnost/vrijednost

Originalnost ovoga rada ogleđa se u tomu što se istraživanja na temu informacijske pismenosti djece predškolske dobi rijetko provode. Vrijednost ovog rada očituje se u usmjerenosti na vještine informacijske pismenosti kod djece predškolske dobi, što predstavlja jedno od prvih istraživanja takve vrste u Hrvatskoj.

Ključne riječi: informacijska pismenost, djeca predškolske dobi, model Super3

Abstract

Aim

The aim of this study is to present the implementation of an information literacy program with preschool children in kindergarten and in the library using the Super3 model. Authors also offer recommendations for introducing information literacy programs for preschool children, based on action research.

Approach/Methodology/Design

Action research methodology and surveys were employed. Materials such as videos, worksheets and props used for action research were designed and created specifically by the authors of this study for the purpose of implementing the Super3 information literacy model by M. Eisenberg and L. Eisenberg Robinson.

Results

Results of the survey conducted as part of the action research indicate that parents are the primary source of information for children and that children associate the concept of information with books and the Internet. Based on the implementation of the Super3 model, authors give recommendations for implementation of information literacy programs with preschool-aged children in libraries or in collaboration between libraries and preschool institutions.

Limitations

Because action research aims to introduce changes through workshop-style activities on one hand and observe participant's behavior and actions simultaneously, specific group of children and the conditions under which the action research was conducted can be considered as limitations. Results obtained are therefore valid only for that particular situation and context, necessitating further applications in different contexts to draw broader conclusions about the phenomena.

Practical Application

This research can serve as an example of good practice in implementing library information literacy programs for preschool children and as an example of the potential collaboration between libraries and preschool institutions in implementing such programs in libraries.

Originality/Value

The originality of this study lies in the fact that research on the topic of information literacy of preschool children are rarely conducted. The value of this study is in its focus on information literacy skills of preschool children, representing one of the first studies of its kind in Croatia.

Keywords: information literacy, preschool children, Super3

1. Uvod

Nakon što je Paul Zurkowski (1974) prvi upotrijebio termin „informativna pismenost“ o njemu je predstavljen niz definicija sve do današnjeg doba. Temeljni sadržaj u različitim definicijama suštinski ostaje nepromijenjen. Definicije kontinuirano obuhvaćaju slične elemente poput onih navedenih u prvoj definiciji informativne pismenosti koju je usvojilo Američko knjižnično udruženje (*American Library Association* – ALA). U toj je definiciji istaknuto da se informativni pismenom osobom smatra osoba koja može prepoznati svoju informativnu potrebu, pristupiti informacijama, vrednovati ih te ih učinkovito primijeniti (ALA, 1989). Istovremeno se tom definicijom naglašava važnost razvijenosti vještina pretraživanja, ali i sposobnosti kritičkog mišljenja pojedinca. Shvaćanje informativne

pismenosti kao takve, u čijoj je osnovi naglasak na vještinama potrebnim za interakciju s informacijama pripada funkcionalnom pristupu (Gunton, Bruce and Davis, 2014). Dakle težište je na vještinama koje je potrebno razviti da bi se na odgovarajući način pristupalo informacijama i postupalo s njima. Upravo je to jedna od važnih zadaća knjižničara: kroz programe informacijskog opismenjavanja poticati korisnike na aktivno razvijanje i unaprjeđivanje vještina informacijske pismenosti (Kolarić, Stropnik i Štivić, 2018). Informacijska je pismenost niz godina predmet bavljenja mnogih autora. Među najpoznatijima svakako su Julien, Pinto, Badke, Lloyd, Majid, Shenton A. K., Foo, Bruce C., Detlor, Serenko, A., Koltay, T., Fosmire, M. (Majid et al., 2015). Znanstvena istraživanja kojima je u fokusu informacijska pismenost usmjerena su najviše prema mladima, i to najčešće studentima. Na djecu rane školske i predškolske dobi rjeđe se gleda kao na one za koje je informacijska pismenost potrebna i važna vještina te su djeca te dobi rijetko uključena u znanstvena istraživanja povezana s informacijskom pismenošću. Pojedini autori zagovaraju relacijski model informacijske pismenosti koji se u praksi izražava kroz pedagoški model informiranog učenja (Bruce, 2008; Bruce and Hughes, 2010). Informirano učenje zauzima stav da su informacija i učenje neodvojivi te da se informirano učenje razvija kroz prilike za refleksiju. Dok pojedinac prolazi kroz svoj svakodnevni život i doživljava informacije na različite načine time kontinuirano razmatra i procjenjuje informacije koje koristi te uči korištenjem informacija. Slično se nastoji postići i *vođenim istraživačkim učenjem*. Iako se njime naglašava pristup utemeljen na konceptima, a ne na vještinama, učenici uče osnovne koncepte pronalaženja, vrednovanja i uporabe informacija koje mogu prenositi na različite situacije, a svakodnevnim uvježbavanjem proučavanja, uspoređivanja, razmišljanja i raspravljanja učenici stječu navike i vještine kritičkog razmišljanja o informacijama (Kuhlthau, Maniotes i Caspari, 2018: 204). Istraživanje ponašanja djece u informacijskom okružju postaje sve važnije područje istraživanja u informacijskim znanostima (Chelton and Cool, 2004; 2007). Informacijsko ponašanje, informacijska pismenost i vođeno istraživačko učenje tako su, kad je riječ o djeci u informacijskom okružju, tijesno povezani.

2. Teorijska polazišta i zakonodavni okvir

Djeca predškolske dobi upijaju svaku dostupnu informaciju, neprekidno razvijaju i usavršavaju svoje učenje kao dio pripreme za buduće obrazovne izazove. Od 2. do 7. godine života djeca su u razdoblju predoperacijskog mišljenja (Piaget prema Buggle, 2009: 71). U toj fazi razvijaju jezik i sposobnosti mentalnog predočavanja, ali još uvijek nemaju sposobnost apstraktnog mišljenja i nisu svjesna vremena. Njihova inteligencija postaje manje egocentrična i više socijalizirana nego u prethodnom razvojnom razdoblju, mogu razmišljati o događajima i stvarima koji nisu prisutni u trenutku razgovora. To je razdoblje prepoznatljivo po djetetovu sve

složenijem korištenju simbola kako bi kognitivno spoznalo svijet oko sebe (Berk, 2015: 272). Tri su bitne odlike tog razdoblja: egocentrizam, centracija i izostanak reverzibilnosti u rješavanju problema. Navedena ograničenja mišljenja onemogućuju djetetu logično i zrelo zaključivanje. Nakon predoperacijskog razdoblja slijedi razdoblje konkretnih operacija koje traje od 7. do 11. Godine. U tom razdoblju djeca su sposobna pamtili objekte, mogu manipulirati spoznajama naučenim u prethodnim fazama, mogu logički rješavati probleme s konkretnim objektima, a ograničenja mišljenja predoperacijskog razdoblja nestaju (Piaget prema Buggle, 2009: 85). Tijekom istraživanja o pitanjima na koja žele dobiti odgovore, djeca aktivno sudjeluju u traženju informacija. Iako vjerojatno ne mogu definirati proces traženja informacija, niti razumjeti što rade, oni uče kako postavljati pitanja, zatim kome postaviti pitanja kako bi dobili željeni odgovor te kako pitanja omogućuju pristup njihovom svijetu, što su ključne vještine traženja informacija (Stewart, 2016). Pitanja služe kao pokretačka sila u kognitivnom razvoju. Djeca ne koriste pitanja samo kako bi privukla pažnju odraslih ili vršnjaka nego kako bi naučila kategorizirati informacije te obradila dostupne informacije. Kada djeca naiđu na probleme sa svojim trenutnim stanjem znanja (praznina u znanju, nejasnoća koju ne znaju riješiti, inkonzistencija koju su otkrili), postavljanje pitanja omogućuje im dobivanje ciljane informacije upravo kada im je to potrebno (Chouinard, Harris and Maratsos, 2007).

Traženje informacija ključan je dio svakodnevnog života, bilo da se informacije traže iz rječnika, internetskog pretraživača ili od roditelja. Prema Shentonu i Dixon (2003: 219), traženje informacija od drugih ljudi najčešća je i najuspješnija metoda kojom djeca i mladi dobivaju informacije.

Ponašanje u traženju informacija tema rastućeg interesa u području informacijske znanosti, posebno u kontekstu ponašanja djece i adolescenata (Bilal, 2005; Bilal and Kirby, 2002; Chelton and Cool, 2004; 2007; Cooper, 2002; Hutchinson, Druin and Bederson, 2007; Shenton and Dixon, 2003). Pitanje koje se postavlja jest kako djeca predškolske dobi traže informacije i jesu li školski sustavi odgovarajuće oblikovani kako bi potaknuli učenike na aktivno traženje informacija te ih učinili spremnima za različite i često teško predvidive izazove koje 21. stoljeće nosi. Programi predškole postali su nezaobilazan dio odgojno-obrazovnog rada s djecom u godini prije polaska u osnovnu školu. Tijekom tih programa djeca razvijaju vještine, navike i kompetencije koje će im pomoći u prilagodbi na nove uvjete života te u rastu i razvoju u školskom okruženju. Programi predškole izrazito su važan dio suvremenog obrazovnog sustava. Namijenjeni su pripremi predškolske djece za osnovnu školu, posebno do 3. razreda te za daljnje akademske izazove (Colker, 2008).

Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje potiče se i osnažuje razvoj osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, koje je obrazovna politika RH prihvatila iz Europske unije među kojima su digital-

ne kompetencije čiji je temelj informacijska pismenost (Nacionalni kurikulum, 2015./2016.). Da bi pojedinac aktivno sudjelovao u društvu 21. stoljeća, informacijske i digitalne vještine mogu se smatrati gotovo jednako važnima kao i osnove pismenosti, odnosno čitalačke vještine i vještine pisanja (UNESCO, 2011: 2). Granica za početak uključivanja u programe informacijskog opismenjavanja djece tako se pomiče od školske prema predškolskoj dobi. Uvođenjem djece u odgojno-obrazovni proces, odnosno uključivanjem djeteta u dječji vrtić obilježava se početak predškolskog odgoja. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje te skrb o djeci dio su sustava odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske namijenjenog djeci od navršenih šest mjeseci do polaska u osnovnu školu. (Nacionalni kurikulum, 2015./2016.). Prema čl. 20. *Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju*, svako dijete rane i predškolske dobi ima pravo upisa u dječji vrtić ili školsku ustanovu u kojoj se izvodi rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Prema čl. 23. tog *Zakona*, djeca, ako ne pohađaju vrtić, moraju pohađati program predškole, a taj program najčešće se odvija u dječjim vrtićima (*Zakon o predškolskom odgoju*, 2022.). U vrtiću se spomenuti odgojno-obrazovni procesi mogu odvijati kroz jaslički program, koji je namijenjen djeci od navršenih šest mjeseci do navršene treće godine života, ali i kroz vrtićki (predškolski) koji je predviđen za djecu od navršene treće godine do polaska u osnovnu školu (MZO, 2019). Kako je propisano *Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju*, predškolski odgoj i obrazovanje provode isključivo odgajatelji i stručni suradnici koji moraju imati propisano zvanje jer upravo oni imaju ključnu ulogu u djetetovom životu i utjecaj na razvoj vještina koje su im potrebne za daljnje sudjelovanje u društvu. Učenje u predškolskoj dobi zapravo je spontan čin, u kojem su važni interesi, a uči se upravo kroz igru. U igri je dječja radoznalost glavni pokretač pamćenja i razvoja (Valjan Vukić, 2012: 129). Zbog navedenih prednosti učenja u toj dobi i odredbi *Zakona* (*Zakon o predškolskom odgoju*, 2022.) potrebno je razviti dobro koncipiran plan i program rada, takav prema kojem će djeca imati najviše dobrobiti u usvajanju i daljnjem razvoju vještina za ostvarenje dugoročnih osobnih ciljeva, samoostvarenja, ali i onih ciljeva koji će ih voditi prema stjecanju vještina potrebnih za aktivno sudjelovanje na i u korist društvene zajednice koje su dionici. Prema članku 23., st. 2. *Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju*, programi predškolskog odgoja mogu se ostvarivati i kao kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi pri knjižnicama, zdravstvenim, socijalnim, kulturnim i sportskim ustanovama, udrugama, drugim pravnim osobama i fizičkim osobama obrtnicima te je tako izravno otvorena mogućnost za suradnju predškolske ustanove i drugih dionika zajednice, a dječje knjižnice u toj mogućnosti mogu vidjeti prostor za ostvarivanje svojih ciljeva, među kojima je i rad na razvoju vještina informacijske pismenosti.

2.1. Informacijska pismenost u predškolskoj dobi

Iako se često povezuje s osnovnoškolskim obrazovanjem, važno je prepoznati da se temelji informacijske pismenosti mogu postavljati već u predškolskoj dobi. Tada djeca počinju razvijati osnovne kompetencije koje će im omogućiti uspješno snalaženje u informacijskom okruženju. Informacijska pismenost u predškolskoj dobi obuhvaća skup vještina i znanja koja omogućuju djeci razumijevanje i uporabu informacija. Aktivna uloga roditelja i odgajatelja, a uz to i dječjeg knjižničara, igraju presudnu ulogu u tom procesu. U osnovnoškolskom obrazovanju razvoj vještina informacijske pismenosti trebao bi biti temelj, s obzirom na to da su te vještine sadržane u osnovi kompetencije učiti kako učiti i digitalnih kompetencija, a obje su među osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje (European Commission, 2006). U svijetu je informacijska pismenost prioritet u višim razredima osnovne škole već od kraja 90-ih godina prošlog stoljeća, otkako je objavljena publikacija *Information power: Building partnerships for learning* (American Association of School Librarians, 1998). Novi digitalni uređaji i nove tehnologije povezane s njima donose i vuku za sobom niz promjena koje se odražavaju na kulturnu, društvenu, ekonomsku i industrijsku razinu ljudske djelatnosti. U okviru društvene razine digitalnim tehnologijama potrebno je pridavati posebnu pažnju i značaj te ići ukorak s novim dostignućima u svrhu razumijevanja kompleksnih veza među pismenosti, tehnologijom i učenjem. Među aktivnostima nabrojenim u IFLA-inim *Smjernicama* (IFLA, 2018), navode se aktivnosti za poticanje informacijske pismenosti. Većina modela i standarda informacijske pismenosti, s obzirom na svoju složenost, odnose se na odrasle osobe. Pojednostavljeni i prilagođen model Big6 koji su 1987. godine osmislili Eisenberg i Berkowitz (1987) odnosi se na djecu predškolske dobi i naziva se Super3 (Eisenberg and Eisenberg Robinson, 2007). On podrazumijeva razvoj i posjedovanje triju informacijskih vještina nužnih za djecu mlađe dobi, a to su vještine planiranja, rada/činjenja i provjere. Super3 model zbog svoje jednostavnosti može poslužiti knjižničarima kao temelj i polazište za razvoj programa informacijske pismenosti djece predškolske dobi.

2.2. Poticanje razvoja informacijskih vještina u knjižnicama

Knjižnice su srce škole i imaju značajnu ulogu u omogućavanju pristupa informacijama i obrazovanju djeci, što je njihovo temeljno pravo. Dječji i školski knjižničari ključni su protagonisti u promicanju dječjih prava jer im pripada važna uloga u poticanju pismenosti te širenju svijesti o njezinoj važnosti, kao i o važnosti čitanja (IFLA, 2015). Jedan od osnovnih ciljeva naveden u *Smjernicama* za knjižnične usluge za djecu od rođenja do 18 godina (IFLA, 2018) jest omogućiti lakše ostvarenje prava svakog djeteta na informacije, pismenost, kulturni razvoj, cjeloživotno učenje i kreativne programe u slobodno vrijeme. Programe informacijskog opismenjavanja treba provoditi isključivo stručno osoblje koje i

samo posjeduje potrebne informacijske vještine, stoga je uloga knjižničara kao informacijski pismenih stručnjaka ključna za postizanje informacijski pismene zajednice. Stjecanje vještina informacijske pismenosti u knjižnici potiču i kod svojih korisnika unaprjeđuju knjižničari kroz svoj redovan rad, ali i kroz strukturirane knjižnične programe, odnosno radionice s odabranom ciljanom skupinom korisnika uz pomno osmišljavanje i planiranje tih programa te metoda i načina njihove provedbe s ciljem informacijskog opismenjavanja korisnika.

2.3. Akcijsko istraživanje s djecom predškolske dobi

Akcijsko istraživanje (engl. *action research*) jest metodološki pristup istraživanju koji se sve više primjenjuje u odgojno-obrazovnom procesu (Stringer, 2014). Iznimno je važno dobiti povratne informacije izravno od ciljane skupine kako bi se programi mogli temeljiti na konkretnim rješenjima utemeljenim na iskustvima na temelju kojih se mogu unijeti promjene u praksu. To je ujedno i glavna prednost te vrste istraživanja (Reason, 1994). Taj pristup kombinira elemente istraživanja i akcije, pri čemu su istraživači ujedno i praktičari koji aktivno sudjeluju u rješavanju problema u stvarnom svijetu, obično u kontekstu svoje radne prakse ili učionice (Stringer, 2014). Osim toga akcijsko istraživanje uključuje svrhovito istraživanje uočenih problema u praksi, planiranje promjena i njihovo implementiranje, prikupljanje podataka kao dokaza uspješnosti odgovora na probleme te analizu i provjeru teorija (Whitehead, 1989). Može se ustvrditi da se radi o suvremenom obliku interaktivnog učenja koje je s ciljem razvijanja vještina, kao i jačanja osjetljivosti za određene probleme, usmjereno upravo prema sudioniku. Potrebno je napomenuti da akcijska istraživanja doista iziskuju aktivno sudjelovanje svih svojih sudionika (Visković, 2013: 68). Sukladno tome provođenje akcijskih istraživanja može pospješiti i unaprijediti odgojno obrazovni proces u cijelosti. Pomoću njih uvode se novosti u odgojno obrazovni proces i to na temelju znanstvene provjere (Mužić, 2004). Uvođenje akcijskih istraživanja u školski sustav može postaviti temelje za značajno poboljšanje njegove kvalitete (Bognar, 2006). Stoga primjena akcijskog istraživanja pomaže doći do novih spoznaja i u području informacijskog opismenjavanja djece predškolske dobi. Budući da su programi informacijskog opismenjavanja često u praksi radioničkog oblika i provode se i individualno i u skupinama, akcijsko je istraživanje pogodno i za istraživanja o informacijskoj pismenosti djece predškolske dobi. Prednosti akcijskog istraživanja u odgojno-obrazovnom kontekstu uključuju promicanje suradnje između istraživača i praktičara, primjenu kontekstualiziranih rješenja, osnaživanje praktičara u samostalnosti u donošenju odluka te kontinuirano poboljšanje prakse refleksijom i učenjem na temelju stečenog iskustva (Stringer, 2014).

2.4. Programi informacijskog opismenjavanja djece

Jedan od načina implementacije programa informacijskog opismenjavanja jest slijeđenje priznatih teorija i modela. Za djecu školske dobi takav je primjerice BAT-model koji uključuje započinjanje, djelovanje, pričanje (engl. *beginning, acting, telling*), a objedinjuje elemente istraživanja u području informacijskog ponašanja djece i istraživanja u poučavanju informacijske pismenosti (Nesset, 2015; Nesset and McVee, 2018). Za djecu od 5 do 7 godina koja su sudionici ovog istraživanja, postoji još podesniji model, nazvan Super3. Osmislili su ga Eisenberg i Eisenberg Robinson (2007). Namijenjen je djeci predškolske dobi te djeci nižih razreda osnovne škole. Model Super3 zapravo objedinjuje sve elemente informacijske pismenosti ali na pojednostavljen način, odnosno usmjeren je na vještine koje je potrebno razviti. Model Super3 sastoji se od triju elemenata, odnosno triju koraka: planiraj, učini, provjeri (engl. *plan, do, review*). Prvi korak, *planiraj*, odnosi se na definiranje zadatka i strategije traženja potrebnih informacija. Proces traženja informacija započinje tim korakom i pri njegovu provođenju potrebno je odgovoriti na sljedeća tri pitanja: 1. Što trebam učiniti kako bih saznao o nečemu? 2. Kakav će biti rezultat ako uspješno odradim posao i dobijem odgovore na svoja pitanja? 3. Što moram napraviti i saznati da bih došao do odgovora i da bih uspješno izvršio svoj zadatak? Tek nakon dobivanja odgovora na ta tri pitanja pojedinac prelazi na drugi korak koji glasi *učini*. Pri provođenju drugog koraka sudionici su pozvani odrađivati aktivnosti pomoću kojih će doći do potrebnih informacija, a to može uključivati čitanje, pisanje, crtanje, prepričavanje i ostale aktivnosti kojima će postići zadovoljenje svojih informacijskih potreba. Posljednji korak navedenog modela odnosi se na procjenu ili evaluaciju učinjenog i glasi: *provjeri*, a uključuje samoprocjenu cjelokupnog rada u prethodnim dvama koracima. Pritom se sudionik osvrće na relevantnost, adekvatnost i zadovoljstvo prethodno učinjenim koracima i dobivenim rezultatima. Navedeni korak modela Super3 obilježava spomenuta evaluacija, odnosno procjena rada, kao i relevantnost učinjenog u odnosu na prethodno zadani cilj.

2.4.1. Primjeri dobre prakse korištenja modela Super3 u programima informacijskog opismenjavanja djece

Model informacijskog opismenjavanja djece Super3 vrlo se često primjenjuje u radu s djecom od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, međutim nije uočena njegova široka primjena za informacijsko opismenjavanje djece predškolske dobi. Jedna od knjižnica koja je uvela taj model u svoj program rada jest Gradska knjižnica u Austinu (Austin Public Library, SAD). Knjižničari su u toj knjižnici kroz zanimljiv kratki video predstavili model Super3. U navedenom videomate-

rijalu¹ na praktičnom primjeru objašnjeno je kako riješiti problem vezan za određenu zadaću pomoću modela Super3, što pokazuje da je on namijenjen djeci koja su već ušla u školski odgojno-obrazovni sustav. U Republici Hrvatskoj se kao primjer dobre prakse implementacije programa informacijskog opismenjanja u mrežnom obliku prema modelu Super3 izdvaja Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Godine 2016. pokrenut je program na mrežnim stranicama na kojima je opisano „6 veličanstvenih koraka“ namijenjenih starijoj djeci, odnosno „3 veličanstvena koraka“ do informacije i znanja za mlađu djecu. Edukacije koje se provode na temelju modela Super3 najčešće se organiziraju u obliku radionica, kroz odabranu temu unutar manjih skupina koje se najčešće sastoje od učenika nižih razreda osnovne škole u suradnji s njihovim učiteljima/učiteljicama. Kroz taj program djeca razvijaju informacijske i neke vrste digitalnih vještina kako bi bila učinkovitija u učenju te postizala bolji uspjeh u školi. Također jedan od primjera jest vrednovanje informacija, odnosno razlikovanje lažnih od istinitih te dodatan sadržaj kako napisati esej, referat, prezentaciju, plakat i sl. (Štivić, 2021; Štivić i Mikačević, 2017). Navedeni primjeri pokazuju da postoje različiti načini informacijskog opismenjanja djece školske dobi, no u Hrvatskoj nedostaju programi vezani za predškolsku djecu.

3. Istraživanje – pristup i metodologija

Kako bi se istražio moguć doprinos razvoju programa informacijskog opismenjanja po modelu Super3, korištena je metoda akcijskog istraživanja.

Cilj istraživanja bio je utvrditi može li model Super3 poslužiti kao pomoć učenicima u prepoznavanju i usvajanju vještine informacijske pismenosti potrebne za uspješno samostalno istraživanje i rješavanje informacijskih problema.

Za ovo istraživanje postavljena su dva istraživačka pitanja:

IP 1: Postoje li razlike u poznavanju osnovnih pojmova informacijske pismenosti prije i nakon radionice informacijske pismenosti osmišljene primjenom modela Super3?

IP 2: Može li se primjenom modela Super3 postići promjena u praksi razvoja osnova vještina informacijske pismenosti djece predškolske dobi?

3.1. Metodologija

Aksijsko istraživanje kao znanstveno-istraživačka metoda u ovom se slučaju primjenjuje za promatranje i prikupljanje podataka koji vode prema konkretnom djelovanju i unošenju promjena. Te bi promjene trebale dovesti do konkretnog pri-

¹ Poveznice na mrežna mjesta koja se spominju u radu, navode se u poglavlju Literatura. Mrežni izvori.

jedloga učinkovitog načina provedbe programa čiji je cilj unaprjeđenje razine informacijskih vještina djece predškolske dobi. Akcijsko je istraživanje uključivalo i anketno ispitivanje. Anketa je provedena prije početka radionice i nakon radionice da bi se utvrdilo je li se dječje poimanje informacije i izvora informacija promijenilo. Akcijsko istraživanje koje je poslužilo za primjenu modela Super3 omogućuje strukturu koja usmjerava istraživača prema dubljem razumijevanju zašto, kada i kako je moguće ostvariti željene promjene (Miller, 2007). Takva vrsta istraživanja primijenjena je jer se promatranjem prikupljaju podaci na temelju kojih se unose promjene u praksu, odnosno u ovom istraživanju, u programe informacijskog opismenjavanja djece predškolske dobi. Materijale kao što su video, radni listići te rekviziti od papira upotrijebljeni za akcijsko istraživanje osmislili su i izradili autori ovoga rada ciljano za istraživanje.

Provedene su dvije radionice i za svaku je posebno izrađen sav materijal. Anketni upitnik oblikovan je i prilagođen dobi djece s obzirom na to da ne znaju sva djeca čitati (tekst zamjenjuju sličice), pa ga ne bi mogla samostalno ispuniti. Anketni upitnik otisnut je na papir, a pitanja su djecičitana usmeno te dodatno objašnjavana, kao i ponuđeni odgovori. Za potrebe istraživanja prikupljene su pisane suglasnosti roditelja za sudjelovanje njihove djece u istraživanju. Istraživanje je usklađeno s *Etičkim kodeksom istraživanja s djecom* (Ajduković i Keresteš, 2020). Prva je radionica provedena u svibnju 2021. godine u Dječjem vrtiću Zvončić u Čepinu, a druga u siječnju 2023. godine u Knjižnici Centra za kulturu Čepin. Istraživač je djelovao kao sudodgojitelj (sudioničko promatranje), započinjući radionicu tako da je djeci davao jasne upute kako primijeniti model Super3 s ciljem pomažanja u svim fazama rada kroz koje je potrebno proći da bi se uspješno dovršili zadaci. Nadalje je istraživač promatrao i detaljno bilježio zapažanja fotografiranjem i snimanjem.

3.1.1. Uzorak

U prvoj radionici, provedenoj u dječjem vrtiću, u svibnju 2021. godine, u okviru diplomskog rada,² sudjelovalo je 20 djece uključeno u predškolski odgoj najkraće godinu dana. U tom uzorku bilo je ukupno 20 sudionika, 19 djece dobi 6 godina i 1 dijete dobi 7 godina; 11 djevojčica i 9 dječaka. Važno je spomenuti da se to istraživanje provodilo u strogo kontroliranim općim uvjetima u dječjem vrtiću zbog pandemije bolesti COVID-19, u smislu poštivanja razmaka između osoba, ograničenja unošenja rekvizita i materijala u dječji vrtić, ulaska u ustanovu u zadano vrijeme zbog nužne dezinfekcije, nošenja zaštitnih maski i slično. Autori ovoga rada provedli su još jednu radionicu dvije godine poslije s ciljem i namjerom održavanja radionice na istu temu u urednim, uobičajenim okolnostima i uvjetima i to u knjižnici (gdje 2021. godine istraživanje nije bilo moguće provesti zbog

² Grgić, Mihaela. Informacijske vještine djece predškolske dobi: Diplomski rad. Mentor: Ivana Martinović. Osijek: Filozofski fakultet, 2021.

restrikcija povezanih s pandemijom bolesti COVID-19) u siječnju 2023. godine. Nakon početnog dogovora s knjižničarkom oko organizacije i provedbe radionice, ona je svojim uobičajenim kanalima za širenje obavijesti i informacija o događajima u knjižnici prenijela poziv za sudjelovanje djece u radionici informacijskog opismenjavanja te su se zainteresirani roditelji dobrovoljno javili i doveli djecu na radionicu. U drugoj radionici sudjelovalo je 8 sudionika, od toga 4 djevojčice i 4 dječaka. Četvero djece bilo je dobi 5 godina, a četvero dobi 6 godina. Neka djeca bila su uključena u predškolsku skupinu u dječjem vrtiću, dok su neka tek upisana u program predškole. U tablici 1 prikazan je opis uzorka.

Tablica 1. Opis uzorka

Radionica	Mjesto	Dječaci	Djevojčice	5 godina	6 godina	7 godina	Ukupan broj djece
1. RADIONICA (svibanj 2021.)	Vrtić Čepin	9	11	-	19	1	20
2. RADIONICA (siječanj 2023.)	Knjižnica Čepin	4	4	4	4		8

3.1.2. Instrumenti

U svrhu produblivanja rezultata akcijskog istraživanja o tome je li se njime uspjela postići promjena, odnosno je li moguće uočiti pojavnost ili unaprjeđenje informacijskih vještina, korišten je anketni upitnik kojim su prikupljeni podaci prije i nakon akcijskog istraživanja te se sadržajno razlikuje s obzirom na to je li distribuiran među djecom prije ili nakon radionice. Za potrebe ovoga rada i radi lakšeg razumijevanja teksta, autori koriste termin početni upitnik (prije sudjelovanja u akcijskom istraživanju) i završni (nakon sudjelovanja u akcijskom istraživanju) upitnik.

Početni anketni upitnik

U prvoj radionici primijenjen je početni anketni upitnik (prilog 1) koji se sastoji od sedam pitanja, pri čemu se prva dva odnose na prikupljanje demografskih podataka, tri se odnose na poznavanje pojma informacija i postupke koje djeca poduzimaju prilikom traženja informacija. Tim se pitanjima nastojalo doznati razumiju li djeca pojam informacije te koje izvore informacija koriste. Posljednja dva pitanja odnose se na početnu zainteresiranost za sudjelovanje u radionici.

U drugoj radionici početni anketni upitnik (prilog 2) sastoji se također od sedam pitanja, ali se prva tri odnose na demografske podatke, druga tri na poznavanje

nje pojma informacije i postupke koje djeca poduzimaju pri traženju informacija, a posljednje se odnosi na procjenu radionice u kojoj će sudjelovati.

Upitnici korišteni u prvoj i drugoj radionici razlikuju se jer se promatranjem tijekom prve radionice uvidjelo da je uputno pitanja još više prilagoditi djeci koja ne znaju samostalno čitati i pisati, pa su ona postavljena u obliku sličica i teksta u anketnom upitniku primijenjenom prije druge radionice. Kako u drugom istraživanju uzorak nije bio namjeran nego neizvjestan jer je knjižnica objavila poziv na radionicu, no nije se znalo tko će doći, bilo je važno prikupiti i podatke za koje se u prvom istraživanju podrazumijevalo da su poznati (npr. demografski podaci, podaci o pohađanju vrtića i sl.) jer je ono provedeno u dječjem vrtiću u homogenoj skupini.

Završni anketni upitnik

Na samom kraju obaju istraživanja sudionicima je podijeljen i završni anketni upitnik kako bi se utvrdilo je li došlo do promjena u njihovom poznavanju pojma informacije i razvoju vještina rješavanja informacijskog zadatka sudjelovanjem u programu informacijskog opismenjavanja. Upravo zbog potrebe uspoređivanja rezultata neka pitanja iz početnog anketnog upitnika ponavljaju se u završnom upitniku u istom ili sličnom obliku. Završni anketni upitnik u prvoj skupini (prilog 3) sastoji se od sedam pitanja, pri čemu se pet pitanja odnose na poznavanje pojma informacija i postupke koje djeca poduzimaju prilikom traženja informacije nakon odslušane radionice, a posljednja dva pitanja odnose se na procjenu radionice u kojoj su prethodno sudjelovali. Završni anketni upitnik (prilog 4) primijenjen u okviru druge radionice sastoji se od šest pitanja, od kojih se pet pitanja odnose na poznavanje, služenje i postupanje s informacijama, a posljednje se odnosi na evaluaciju radionice. S obzirom na iskustvo u provedbi prve radionice informacijskog opismenjavanja i uviđanjem mogućnosti za poboljšanje nekih dijelova istraživanja, autori su unijeli promjene u drugoj radionici gdje god je to bilo moguće, stoga se neka pitanja u drugom upitniku razlikuju u odnosu na prvi.

Videomaterijal

Za poticanje motivacije i aktivnosti djece, odnosno sudionika ovog akcijskog istraživanja te za potrebe objašnjavanja modela Super3 i uvođenje djece u temu, autori su osmislili i izradili videomaterijale. Pomoću njih su približili temu istraživanja, kao i model Super3. Prvi video „Super3 i Prva pomoć stiže u pomoć“ (prilog 5) izrađen je u programu Powtoon. U tom videu naglasak je na rješavanju informacijskog problema saniranja ogrebotine. Glavni je lik djevojčica Lucija koja se ozlijedila i kojoj je potrebna pomoć u pronalaženju informacija o tome kako sanirati ranu. Junak Super3 tada predstavlja svoju tajnu i „tri veličanstvena koraka“ pomoću kojih se može lakše i brže doći do potrebnih informacija, a zatim traži pomoć od djece, odnosno sudionika, u pronalasku istih. Tim postupkom

djeca se motiviraju na aktivno sudjelovanje i rješavanje predstavljenog informacijskog problema.

Drugi videomaterijal, odnosno video za drugo istraživanje načinjen je pod pretpostavkom da će tema životinja koja je bliska djeci predškolske dobi pobuditi još veći interes i motivaciju za sudjelovanje u radionici. Taj video pod nazivom „Super3 i tigrovi“ (prilog 6) izrađen je u programu Animaker, a temelji se na junaku Super3 i njegovom odlasku u knjižnicu gdje pruža svoju pomoć dječaku i djevojčici koji žele saznati nešto više o tigrovima. U videu se prvo predstavlja informacijski problem koji je potrebno riješiti, a zatim ih se upoznaje s načinom rješavanja problema, odnosno s „3 veličanstvena koraka“. Na kraju videa djevojčica, dječak i junak Super3 pozivaju djecu da im pomoću tri predstavljenih koraka (koji predstavljaju tri vještine – oblikovanje informacijske potrebe, traženje i pronalaženje informacija te upotrebu informacija s evaluacijom učinjenog) pomognu pronaći i upotrijebiti željene informacije, odnosno tako se djecu potiče na sudjelovanje. Upravo tim postupkom djeca postaju motiviranija za rješavanje predstavljenog informacijskog problema.

Radni listić

U prvom akcijskom istraživanju korišten je radni listić naziva „Prva pomoć stiže u pomoć“ (prilog 7). Na radnom listiću predstavljena su 3 koraka modela Super3. Kod svakog koraka dane su upute kako ga uspješno savladati. Odnosno, kod prvog koraka *planiraj!* objašnjeno je da u tom koraku moraju promisliti o tome što traže te o tome koje je najbolje mjesto za pronalazak informacije pomoću koje će riješiti predstavljeni informacijski problem. Kod koraka *učini!* navedeno je da moraju tražiti informacije te koristiti podijeljene materijale, a to su sapun, flaster, mast (Prilog 8) koje trebaju obojiti, izrezati i zalijepiti te pomoću toga objasniti kako će riješiti problem. U posljednjem koraku *provjeri!* naglasak je na dječjoj evaluaciji vlastitog rada.

Naočale S3

Papirne naočale S3 (prilog 9) korištene su samo za poticanje motivacije kod sudionika. Odnosno, pomoću tih naočala djecu se nastojalo motivirati za sudjelovanje, tj. aktivno uključivanje.

3.1.3. Tijek istraživanja

3.1.3.1. „Prva pomoć stiže u pomoć“

Prvo istraživanje provedeno je u Dječjem vrtiću Zvončić u Čepinu, 13. svibnja 2021. godine u trajanju 2 sata i 30 minuta. Na početku radionice djeca su sjela u kružnom obliku. Radionica je započela upoznavanjem voditeljice i sudionika, kratkim opisom kako će se ona odvijati te pozivom na aktivno sudjelovanje. Na-

kon kratkog upoznavanja sudionici su pozvani predstaviti se i reći što oni žele biti kad odrastu. Nakon upoznavanja sudionici su zamoljeni da ispune anketni upitnik na listiću uz pomoć voditeljice i odgajateljica, a nakon popunjavanja upitnika gledali su animirani video „Super3 – Prva pomoć stiže u pomoć“, što implicira rješavanje informacijskog problema saniranja ozljede. Navedeni video sudionike je upoznao s problemom koji je potrebno riješiti tijekom radionice, kao i s načinima njegova rješavanja. Sudionici su komentirali animirani video te zajednički došli do definiranja informacijskog problema koji su trebali riješiti. Uz razgovor sa sudionicima voditeljica je objasnila pojam informacije uz korištenje svakodnevnih situacija i primjera iz okruženja bliskog djeci, kao i ponavljanja 3 koraka od kojih se sastoji put do rješenja problema. Za poticanje motivacije djece na aktivno sudjelovanje u radionici, odnosno kao način približavanja djeci i pridobivanje njihovog aktivnog uključivanja u proces, odnosno akcijsko istraživanje, voditeljica je sudionicima dijelila rekvizite, odnosno S3 naočale. Sudionicima su na početku podijeljeni radni listići, listić s prikazima sapuna, flastera i masti, bojice, škare i ljepilo. U prvom dijelu sudionici su samostalno odabrali izvor informacija koji su željeli koristiti,³ a potom im je taj izvor i predstavljen (knjiga, internet putem tableta i voditeljica u ulozi medicinske sestre kao osobni, živi izvor informacija). Najprije su samostalno pokušali doći do informacije, a nakon toga s voditeljicom istraživanja konzultirali su izvore u potrazi za informacijama. Nakon pronalaska potrebne informacije djeca su samostalno izradila poster koristeći pronađene informacije i oblikujući ih na kreativan način. Treći je korak bila procjena učinjenih radnji, odnosno riješenog zadatka te svojevrsno vrednovanje nastalih radova. Djeci je objašnjeno da je ispravno odrađen posao onaj koji redosljedom prati korake koji su opisani, a voditeljica je dodatno objasnila zašto je nešto ispravno ili pravilno napravljeno, a nešto nije. Ako su djeca pratila korake i zadovoljna su učinjenim, dobila su naljepnice pehara, odnosno pohvale i ocjene voditeljice. Nakon podjele pehara s djecom se razgovaralo o tome što se i kako odvijalo da bi postala što svjesnija koraka koje su poduzimala od početnog problema do pronalaska rješenja, odnosno da bi, koliko je to moguće, postala svjesna procesa koji se odvijao. Nakon završene radionice djeca su ispunila završni anketni upitnik. Kao znak zahvale sudionici su dobili personalizirane diplome i poklone u obliku naljepnica, gumica za brisanje i sl.

3.1.3.2. „Super3 i tigrovi“

Aksijsko istraživanje provedeno je u Knjižnici Centra za kulturu Čepin, 4. siječnja 2023. godine u trajanju 1 sat i 20 minuta pod nazivom „Super3 i tigrovi“.

³ U nedostatku knjiga na zadanu temu prilagođenih predškolskoj dobi, ponuđene su im knjige sa slikama koje je istraživačica objašnjavala djeci: Pružanje prve pomoći: Priručnik za vozače i sve sudionike u prometu: Naučite spasiti život. Zagreb: Hrvatski Crveni križ, 2018; Veliki obiteljski savjetnik o zdravlju: Konvencionalno i alternativno liječenje. [prijevod s engleskoga Željka Markić... et al.; urednica Ivanka Borovac]. Zagreb: Mozaik knjiga, 2004.

Na početku su djeca sjela za stolove organizirane u krug. I roditelji su bili prisutni te nakon uvodnog dijela, odnosno upoznavanja s voditeljicom i međusobno, uslijedio je opis onoga što će se raditi i kako će se raditi. U glavnom dijelu sudionici su prvo odgovarali na pitanje o najdražoj životinji. Pomoću dobivenih odgovora djeci se približila tema radionice koja se odnosila na istraživanje manje poznatih činjenica o tigru. Potom su ispunili anketni upitnik uz pomoć roditelja i voditeljice. Nakon popunjavanja upitnika djeca su sjela na pod i gledala animirani video „Super3 i tigrovi“ koji je osmišljen i oblikovan ciljano za potrebe ovog istraživanja. U videu se donosi kratko objašnjenje načina prikupljanja informacija uz pomoć 3 koraka prema modelu Super3. Sudionici su komentirali animirani video te zajednički došli do definiranja informacijskog problema koji su trebali riješiti. Djeca su zajednički i uz asistenciju voditeljice istraživanja prelistavala knjige (enciklopedije, slikovnice)⁴ i pretraživala internet na tabletima u potrazi za informacijama o tigru.⁵ Pri pretraživanju interneta upoznati su i s mrežnom stranicom koja je kreirana za potrebe ovoga istraživanja⁶ da bi se djeci skrenula pozornost na činjenicu da nije sve što je na internetu ujedno točno i pouzdano, odnosno da o svemu što pronađu trebaju promisliti i pronađeno provjeriti i vrednovati. Uputilo ih se da moraju dobro razmišljati i ako primijete nešto u što nisu sigurni ili im se čini sumnjivo, provjeriti s odraslim osobama i u knjigama te na više mjesta na internetu da bi došli do točne i pouzdane informacije. Nakon pronađenih odgovora na osnovna pitanja o tigru (gdje živi, čime se hrani, koliko mladunaca rađa) sudionici su podijeljeni u dvije grupe te su izradili plakat na papiru veličine A1 u svrhu razvijanja vještina izlaganja i prikaza informacija. Također su vježbali izlaganje prikupljenih informacija. Posljednji korak bila je procjena učinjenog, odnosno riješenog zadatka i osobna procjena radova. Ako su sudionici bili zadovoljni svojim radom i ako su ispravno pratili korake, bilo je vidljivo u radovima te su dobili naljepnice zvjezdica, odnosno pohvale i ocjene voditeljice. Nakon završene radionice popunili su završni anketni upitnik i kao znak zahvale na sudjelovanju dobili personalizirane diplome i prigodne poklone.

4. Rezultati

Rezultati prikazani u ovom poglavlju čine skup podataka prikupljenih tijekom dvaju akcijskih istraživanja. Rezultati su prikazani slijedom postavljenih istraživačkih pitanja.

⁴ Zajec, Tomislav. *Dječak koji je želio biti tigar*. Ilustrirao Tomislav Zlatić; Životinjski svijet u 1000 pitanja i odgovora; Martin, Ruth. *Svijet životinja; Skrivalica/trožilica životinje*. Naša djeca; *Enciklopedija životinja*. Biblioteka zvrk

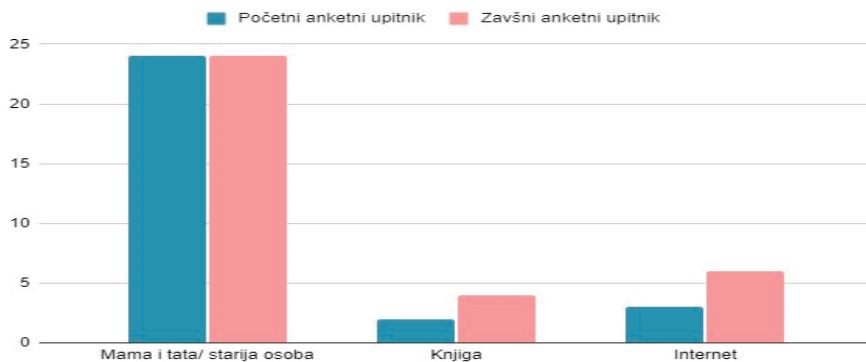
⁵ Djeca su upućena na stranice: <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61280>; <https://kids.nationalgeographic.com/animals/mammals/facts/tiger>

⁶ <https://chestnut-iris-cgmhqw.mystrkingly.com>

IP 1: Postoje li razlike u poznavanju osnovnih pojmova informacijske pismenosti prije i nakon radionice informacijske pismenosti osmišljene primjenom modela Super3?

Rezultati prikupljeni početnim anketnim upitnikom pokazuju da samo 4 od ukupno 28 sudionika istraživanja znaju što je informacija, dok njih 22 ne poznaje taj pojam, a 2 sudionika zaokružila su oba odgovora, pa se njihovi odgovori ne mogu uzeti u obzir. Rezultati završnog anketnog upitnika pokazuju svojevrsan pomak u razumijevanju, odnosno, nakon sudjelovanja u radionici, 27 sudionika odgovara da zna što je informacija, dok jedan sudionik izjavljuje da ne zna. Nekoliko puta tijekom radionice voditeljica radionice na primjeru pronađene informacije odnosno nekog pitanja na koje se tražio odgovor tumači i govori da se traži odgovor i da je taj odgovor zapravo informacija te donosi objašnjenje pojma informacija na pojednostavljeni način, da je informacija zapravo saznanje o, primjerice, nekoj riječi, pojavi, događaju, stvari, biću i sl. Posljednje pitanje koje se odnosilo na traženje informacija u početnom upitniku otkrilo je da 14 sudionika voli samostalno istraživati i dolaziti do odgovora na svoje informacijske upite ili probleme (putem mobitela na internetu ili u knjigama i enciklopedijama), dok njih 14 to negira i naznačuje da ne voli samostalno istraživati i dolaziti do informacija. U završnom upitniku 17 sudionika odgovorilo je da će ubuduće samostalno istraživati, a njih 11 da neće. Dobiveni su rezultati pokazali da su izvori u kojima i od kojih djeca traže informacije: knjiga, internet i roditelji ili druge odrasle osobe. Oni ispitanici koji navode da informacije traže u knjigama i na internetu, navode da to čine uz pomoć roditelja. Roditelje također vrlo često konzultiraju kao neposredan izvor informacija. U početnom anketnom upitniku najveći broj djece izjasnilo se da su im roditelji i druge odrasle osobe glavni izvor informacija, odnosno prvi izvor kojem se obraćaju kada ih nešto zanima ili žele saznati. Od ukupno 28 sudionika istraživanja, njih 24 izjasnilo se da su im roditelji prvi izbor kada moraju pronaći odgovor na neko pitanje, odnosno informaciju, dok je njih 2 navelo da je to knjiga, a 3 su sudionika pak odabrala internet kao prvi izvor informacija kojem se obraćaju. Nakon provedene radionice rezultati pokazuju da će 24 sudionika pitati roditelje, odnosno stariju osobu za neku informaciju, dok će 6 sudionika tražiti informacije na internetu, a njih 4 tražit će informacije u knjigama uz posredovanje roditelja. Bilo je moguće označiti više odgovora, odnosno više izvora informacija te su 3 sudionika označila da će upotrijebiti sva tri ponuđena izvora informacija, dok je 1 sudionik naznačio da će se obratiti roditeljima ili pogledati na internet s roditeljem kada bude tražio informacije. Iz rezultata dobivenih nakon provedene radionice uočava se da je više sudionika odgovorilo da će koristiti knjigu i internet za dolaženje do informacija, iako su roditelji, odnosno starije osobe iz bližeg okruženja, i dalje

najučestaliji izvori informacija i oni koji posreduju informacije kod većine sudionika. Usporedba je prikazana na slici 1.

Slika 1. Usporedba rezultata početnog i završnog upitnika

IP 2: *Može li se primjenom modela Super3 postići promjena u praksi razvoja osnovna vještina informacijske pismenosti djece predškolske dobi?*

Nakon provedenog akcijskog istraživanja, odnosno provedbe dviju radionica informacijskog opismenjavanja s dvjema različitim skupinama djece predškolske dobi, uočene su naznake promjena u formiranju početnih vještina informacijske pismenosti djece, odnosno zamjetne su promjene u poimanju informacije te poznavanju procesa od formiranja upita preko traženja odgovora do pronalaska rješenja, odnosno odgovora na istraživački zadatak nakon radionice. Kroz ponavljanje naziva samih koraka koji su zapravo elementi informacijske pismenosti: planiraj, učini, provjeri, djeca su usvojila postupke u procesu rješavanja informacijskog upita. Rezultati govore u prilog promjeni jer je 23 djece nakon provedene radionice izjavilo da zna nabrojiti nazive koraka, dok je samo 5 djece izjavilo da ne zna. Rezultati istraživanja pokazali su da je primjena modela Super3 uz oblikovane i primijenjene rekvizite i videomaterijal učinkovita u ovladavanju osnovama vještina informacijske pismenosti djece predškolske dobi.

5. Rasprava

Na temelju analize rezultata dobivenih upitnicima i podataka dobivenih promatranjem tijekom istraživanja te snimaka radionice može se potvrditi vjerojatna učinkovitost primjene modela Super3 u razvoju vještina informacijske pismenosti djece predškolske dobi. Sličnom metodologijom provedeno je istraživanje Nesseta (2015) koje je nazvano fenomenološkom kvalitativnom metodologijom i primijenjeno je na djecu rane školske dobi te su rezultati djelomično usporedi-

vi. Istraživač je tijekom tog istraživanja usmeno pružao informacije o radnjama koje je potrebno izvršiti te konceptima važnim za svaku pojedinu fazu rada na razvoju vještina informacijske pismenosti te njezinih elementa. Budući da istraživanje intelektualnog razvoja (Piaget prema Berk, 2015) ukazuje na to da djeca tog uzrasta razmišljaju u konkretnijim pojmovima, to znači da je njima na više načina i kroz ponavljanje potrebno davati usmene upute i objašnjenja posebice apstraktnih pojmova, a koje je potrebno usvojiti kao temelj, odnosno početak razvoja vještina informacijske pismenosti (Nesset, 2015; Nesset and McVee, 2018). Može se pretpostaviti da im je korišteni videomaterijal znatno olakšao pamćenje pojmova i redosljed koraka po kojima se radi te pomogao u shvaćanju svih faza istraživačkog procesa. Upravo je za djecu predškolske dobi i rane školske dobi važan način izravnih uputa za razumijevanje što i kako trebaju raditi da bi došli do očekivanih rezultata, odnosno da bi uspješno obavili zadatak (Nesset, 2015). Za razvoj vještina informacijske pismenosti važna je terminologija. Tako su određeni pojmovi, kao npr. informacija, informacijski izvori, traženje i pretraživanje informacija i sl., koji su za djecu predškolske dobi apstraktni i time teško usvojivi, ponavljani i objašnjavani na različite načine tijekom radionice. Pokazalo se da djeca počinju razumijevati navedene pojmove i usvajati ih u određenoj mjeri već tijekom radionice, što ukazuje na to da su takav način rada i postupci učinkoviti. Rezultati proizašli iz ovog istraživanja govore o tome da će djeca predškolske dobi razumjeti složenije pojmove vezane za informacijsku pismenost kada im se oni približe razumljiv i prihvatljiv način i kada se objašnjenja daju i ponavljaju nekoliko puta. Uzorak u ovom istraživanju premalen je pa je nemoguće donositi relevantne zaključke na temelju statističkih podataka, međutim, svrha prikupljanja podataka anketnim upitnicima u ovom istraživanju nije donošenje kvantitativnih pokazatelja niti utvrđivanje statistički značajnih razlika, već utvrđivanje i ukazivanje na postignute promjene pokrenute akcijskim istraživanjem, odnosno njihovu prisutnost. Kao takvi, ti se rezultati smatraju relevantnima i značajnima. Nakon sudjelovanja u programu uočena je povećana samostalnost djece pri traženju potrebnih informacija, što dovodi do spoznaje da im je potrebno dati poticaj i ponuditi i dati na raspolaganje izvore informacija te ih sustavno poticati na samostalno istraživanje, što program prema modelu Super 3 omogućuje. Rezultate koji govore o tome da će neka djeca samostalno tražiti informacije u knjigama i na internetu moguće je protumačiti na način da su kroz radionicu djeca ipak stekla dojam o tome da je u knjigama i na internetu moguće pronaći odgovore na pitanja, odnosno da su knjige i internet mogući izvori informacija kojima bi se obratili prilikom rješavanja svojeg istraživačkog zadatka, iako su im roditelji prvi i najvažniji izvor koji će u tu svrhu konzultirati ili zamoliti za posredovanje informacije. Jedan od razloga zašto neće samostalno tražiti informacije i zašto kažu da će pitati roditelje za odgovor i korisnu informaciju zasigurno su nerazvijene vještine pisanja i čitanja, ali i njihova svijest o tome. Iako djeca ne znaju ili možda ne žele verbalizirati

da su nerazvijene vještine čitanja i pisanja razlog zbog kojeg samostalno ne traže odgovore u knjigama i na internetu, već da očekuju od roditelja da im daju gotove odgovore i pomognu im, zasigurno je jedan od razloga zbog kojeg ne traže informacije samostalno.

Unatoč činjenici što se istraživanja u okviru tema informacijske pismenosti rijetko provode s djecom predškolske dobi te što su djeca predškolske dobi vrlo rijetko sudionici programa informacijskog opismenjavanja, rezultati koji su proizašli iz ovog istraživanja govore da su djeca predškolske dobi prijemljiva za usvajanje vještina informacijske pismenosti ako je proces, odnosno program prilagođen njihovoj dobi. Model Super3 nudi široke mogućnosti prilagodbe te se pokazao primjenjivim i opravdanim u osmišljavanju i provedbi radionica informacijskog opismenjavanja djece predškolske dobi. Tim tvrdnjama u prilog idu rezultati da su djeca nakon sudjelovanja u programu informacijskog opismenjavanja mogla povezati pojam informacije s njegovim značenjem te da su izjavila da znaju nabrojati nazive „triju veličanstvenih koraka“ koji vode prema informaciji i znanju. Razlog tome što prije radionice djeca nisu poznavala pojam informacije ponajprije je moguće potražiti u činjenici da je on vrlo apstraktan, djeca se s njime ne susreću u svakodnevnom obiteljskom i vrtićkom okruženju, a ako se i susretnu s njime samostalno i bez tumačenja odrasle osobe, ne mogu ga razumjeti jer se nalaze u predoperacijskom razdoblju za koje je svojstveno konkretno mišljenje.

6. Zaključak

Suvremeni način života i težnja za aktivnom participacijom u društvu svakog pojedinca primorava na ovladavanje različitim vještinama. Osnovni preduvjet i temeljne vještine koje omogućuju stjecanje znanja jesu čitanje i pisanje. Međutim one se pokazuju nedovoljnima jer se informacije ne primaju, ne stvaraju, ne oblikuju i ne dijele samo u pisanim obliku i samo na papiru, nego na niz drugih načina, putem nebrojeno mnogo medija, kanala i izvora, što implicira da pojedinac osim osnovne pismenosti treba razvijati i mnoge druge. Stoga se osim vještina čitanja i pisanja u suvremeno doba od pojedinca očekuje ovladavanje vještinama informacijske pismenosti, koje su preduvjet za razvoj mnogih drugih vrsta pismenosti imanentnih društvu 21. stoljeća. Postavlja se pitanje kada je potrebno početi s razvojem vještina informacijske pismenosti kod djece i je li moguće i potrebno razvijati te vještine prije nego što djeca nauče samostalno čitati i pisati. Djeca prije polaska u prvi razred ne moraju nužno znati čitati i pisati jer je ovladavanje tim vještinama predviđeno za prvi i drugi razred osnovne škole. Međutim, poželjno je i potrebno da djeca imaju razvijenu ranu pismenost te da su aktivni sudionici u obiteljskom okruženju u kojem se oblikuje i prakticira obiteljska pismenost kako bi jednostavnije ovladali vještinama čitanja i pisanja u školi. Upravo su te dvije vrste pismenosti, rana i obiteljska, zalag i preduvjet za uspješno ovladavanje temeljnom

pismošću. Jednako tako, ako se s djecom počinje raditi na oblikovanju vještina informacijske pismenosti u predškolsko doba, nevezano za stupanj razvijenosti njihove temeljne pismenosti, stvara se pozitivno okruženje i poželjni preduvjeti za razvoj informacijske pismenosti koja je temelj mnogih drugih vrsta pismenosti koje iz nje proizlaze ili je nadograđuju. Budući da je među ciljevima dječjih knjižnica razvoj informacijske pismenosti, a informacijsko opismenjavanje jedna od temeljnih zadaća dječjih knjižničara, očekuje se da se programi informacijskog opismenjavanja provode u dječjim knjižnicama i na dječjim odjelima narodnih knjižnica. Budući da je i u *Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju* utemeljeno da se kraći programi predškolskog odgoja i obrazovanja mogu ostvarivati i kao kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi u knjižnicama, knjižnice u tome trebaju prepoznati mogućnosti za ostvarivanje programa informacijskog opismenjavanja djece predškolske dobi, ali i za suradnju i partnerstvo s predškolskim ustanovama. Cilj ovoga rada bio je akcijskim istraživanjem provesti program informacijskog opismenjavanja, postići da djeca steknu vještine rješavanja informacijskih zadataka te promatranjem istražiti, odnosno prikupiti podatke u svrhu oblikovanja osnova za preporuke o uvođenju programa informacijskog opismenjavanja za djecu predškolske dobi prema modelu Super3. Moguće je zaključiti da je taj cilj postignut. Istraživanjem se pokazalo da je program informacijskog opismenjavanja moguće osmisliti i provesti s djecom predškolske dobi po modelu Super3. Izravna instrukcija informacijske pismenosti može biti korisna za rad s djecom, ipak, važno je uzeti u obzir čimbenike poput razvojne razine, angažmana, kontekstualne relevantnosti, kolaborativnog učenja i kontinuirane podrške kako bi se osigurala njegova adekvatnost i učinkovitost.

Ovim se istraživanjem pokazalo da se informacijsko opismenjavanje djece predškolske dobi može uspješno provoditi slijedeći model Super3 tako da se program prilagodi predoperacijskom razdoblju razvoja djece, da se prilagodi temom koja će djecu zainteresirati za istraživanje, pitanjima koja će ih potaknuti na razmišljanje, rekvizitima koji omogućuju aktivno uključivanje te poticanjem na stvaranje novog znanja na temelju pronađenih informacija. Moguće je također zaključiti da dječje knjižnice i knjižničari imaju ključnu ulogu u održavanju osnove za razvoj vještina informacijske pismenosti. Rad na razvoju vještine informacijske pismenosti s djecom predškolske dobi rad je na načinu razmišljanja djece, otvaranje puta koji će djeci omogućiti samostalno dolaženje do informacija, zainteresiranost i motivaciju za stjecanje znanja. Organiziranje programa informacijskog opismenjavanja u knjižnicama djeci pruža priliku naučiti i pronaći mjesta na kojima tražiti informacije, kako kritički razmišljati o informacijama na koje nailaze te kako komunicirati svoje misli i ideje i pretvarati ih u novo znanje. Radionice u okviru ovog istraživanja uspješno su provedene u dječjem vrtiću i knjižnici, što upućuje na zaključak da su oba okruženja pogodna za provedbu takvog programa. Suradnja knjižnica i predškolskih ustanova u tom je smislu izuzetno važna

jer omogućuje kontinuirani razvoj tih vještina tijekom cijelog predškolskog razdoblja. Djeca koja već imaju temelje informacijske pismenosti imat će lakši prijelaz u formalni obrazovni sustav. U konačnici, razvoj informacijske pismenosti od predškolske dobi doprinosi stvaranju informacijski osnaženih pojedinaca koji su sposobni kritički razmišljati, donositi informirane odluke i aktivno sudjelovati u društvu te su kao takvi bolje pripremljeni za suočavanje s izazovima i mogućnostima koje donosi digitalno doba. Osim toga, razvoj informacijske pismenosti potiče i razvoj drugih važnih vještina poput analitičkog razmišljanja, komunikacije, timskog rada i kreativnosti. To su ključne kompetencije koje će im biti korisne tijekom cijelog života kako u obrazovnom okruženju tako i u profesionalnom i osobnom životu.

LITERATURA

- Ajduković M.; G. Keresteš (urednice) (2020). *Etički kodeks istraživanja s djecom*. [citirano: 2024–01–30] Dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/Eti%C4%8Dki%20kodeks%20istra%C5%BEivanja%20s%20djecom%20-%20integrirani%20tekst%20s%20prilozima.pdf>
- American Association of School Librarians (1998). Information power: Building partnerships for learning [citirano: 2024–01–10]. Dostupno na: <https://www.ala.org/ala/aasl/aaslproftools/informationpower/informationpower.htm>
- ALA (1989). American Library Association. *Presidential Committee on Information Literacy*. [citirano: 2024–01–10]. Dostupno na: <https://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>
- Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Zagreb: Naklada Slap.
- Bilal, D. (2005). Children's information seeking and the design of digital interfaces in the affective paradigm. *Library Trends* 54, 2: 197–208.
- Bilal, D.; J. Kirby (2002). Differences and similarities in information seeking: Children and adults as Web users. *Information Processing & Management* 38, 5: 649–670.
- Bognar, B. (2006). Akcijska istraživanja u školi. *Odgovorne znanosti* 81, 11: 209–228. [citirano: 2024–01–10]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/26189>
- Bruce, C. (2008). *Informed Learning*. American Library Association. Association of College and Research Libraries,
- Bruce, C.; H. Hughes (2010). Informed learning: A Pedagogical construct attending simultaneously to information use and learning. *Library and Information Science Research* 32, 4: A2–A8.
- Buggle, F. *Razvojna psihologija Jeana Piageta*. Zagreb: Naglada Slap, 2009.

- Chelton, M. K.; C. Cool (eds.). (2004). *Youth information-seeking behavior: Theories, models, and issues*. Lanham, MD: Scarecrow Press.
- Chelton, M. K.; C. Cool (eds.). (2007). *Youth information-seeking behavior II: Context, theories, models, and issues*. Lanham, MD: Scarecrow Press.
- Chouinard, M. M.; P. L. Harris.; M. P. Maratsos (2007). Children's questions: A Mechanism for cognitive development. *Monographs of the Society for Research in Child Development* 72, 1: 1–129. [citirano: 2024–02–10]. Dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/30163594>
- Colker, L. J. (2008). Pre-K: What exactly is it? *Teaching Young Children* 2, 1: 22–24. [citirano: 2024–01–10]. Dostupno na: <http://www.naeyc.org/files/tyc/file/PreK-WhatExactlyIsIt.pdf>
- Cooper, L. Z. (2002). A case study of information-seeking behavior in 7-year-old children in a semistructured situation. *School of Information and Library Science* 53, 11: 904–922.
- Eisenberg, M. B.; Eisenberg Robinson, L. (2007). *The Super3: Information Skills for Young Learners*. Linworth Books.
- Eisenberg, M.; B. Berkowitz (1987). *The Big6*. [citirano: 2024–02–10]. Dostupno na: <https://ashley.nhcs.libguides.com/researchprocess/Big6>
- European Commission, (2006). Key competences for Lifelong Learning. [citirano: 2023–01–10]. Dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication-n/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>
- Gunton, L; C. Bruce; K. Davis (2014). Information literacy research: The Evolution of the relational approach. In Du, Jia Tina, Zhu, Quinghua, & Koronios, Andy (eds.). *Library and Information Science Research in Asia-Oceania: Theory and Practice*. (pp 82–101). IGI Global, Hershey
- Hutchinson, H. B.; A. Druin; B. B. Bederson (2007). Supporting elementary-age children's searching and browsing: Design and evaluation using the international children's digital library. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 58, 11: 1618–1630.
- IFLA (2015). Access and opportunity for all: How libraries contribute to the United Nations 2030 Agenda. [citirano: 2024–02–10]. Dostupno na: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all.pdf>
- IFLA (2018). IFLA-ine smjernice za knjižnične usluge za djecu od rođenja do 18 godina. [citirano: 2024–02–10]. Dostupno na: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-hr.pdf
- Kolarić, A.; A. Stropnik; V. Štivić (2018). Istina ili laž: Važnost poučavanja vještinama informacijske pismenosti u djece i mladih. U: D. Pšenica i A. Štimac (urednice) *18. okrugli stol o slobodnom pristupu informacijama: Knjižnice i alternativna (druga) istina, Zagreb, 10. 12. 2018.* (Str. 59–70). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.

- Kuhlthau, C. C.; L. K. Maniotes; A. K. Caspari (2018). *Vodeno istraživačko učenje: Učenje u 21. stoljeću*. Zagreb: Ljevak.
- Majid et al. (2015). Majid, S., Chang, Y. K., Hnin, N. A., Ma, M. W. K., & San, Y. W. (2015). Analyzing publishing trends in information literacy literature: A Bibliometric study. *Malaysian Journal of Library & Information Science* 20, 2: 51–66.
- Miller, C. A. (2007). Action research: Making sense of data. [citirano: 2024–03–11]. Dostupno na: www.coe.fau.edu/sfcel/sensdata.htm
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. [Citirano: 2024–01–10]. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/128>
- Mužić, V. (2004). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj. (2015). [citirano: 2023–01–10]. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
- Nesset, V. (2015). Using empirical data to refine a model for Information Literacy instruction for elementary school students [citirano: 2023–01–10] Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1060505.pdf>
- Nesset, V.; M. McVee (2018). The Beginning, Acting, Telling (Bat) Model: A Visual framework for teaching digital literacy through inquiry and information seeking. In Ortlieb, E., Cheek, E. H. and Semingson, P. (ed.) *Best Practices in Teaching Digital Literacies (Literacy Research, Practice and Evaluation, Vol. 9.* (pp. 215–231). Leeds: Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S2048-04582018000009012>
- Shenton, A. K.; P. Dixon (2003). Youngsters' use of other people as an information-seeking method. *Journal of Librarianship and Information Science* 35, 4: 219–233. <https://doi.org/10.1177/0961000603035004002>
- Stewart, S. N. (2016). *Understanding the information seeking of pre-kindergarten students: An Ethnographic exploration of their seeing behaviors in a preschool setting: Dissertation*. University of North Texas. [citirano: 2023–01–10]. Dostupno na: https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc862857/m2/1/high_res_d/STEWART-DISSERTATION-2016.pdf
- Stringer, E. T. (2014). *Action research: A Handbook for practitioners*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Štivić, V. Osobni intervju. 26. 04. 2021.
- Štivić, V.; B. Mikačević (2017). 6/3 veličanstvena koraka u traženju informacija i znanja. *Knjižničar/Knjižničarka: e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka* 8, 8: 78–86. [citirano: 2024–01–10]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/338704>
- UNESCO (2011). *Digital literacy in education*. [citirano: 2024–01–05]. Dostupno na: <https://iite.unesco.org/publications/3214688/>. [citirano: 2024–01–24].

- Valjan Vukić, V. (2012). Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi. *Magistra Iadertina* 7, 1. [citirano: 2023–01–10]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/99897>
- Visković, I. (2013). Akcijska istraživanja u funkciji razvoja institucionalnog predškolskog odgoja i obrazovanja. *Educa* 6, 6: 67–76. [citirano: 2024–01–12] Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/796413>
- Whitehead, J. (1989). Creating a living educational theory from questions of the kind, 'How do I improve my practice?' *Cambridge Journal of Education* 19, 1: 41–52.
- Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (2022). Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju: Pročišćeni tekst zakona. *Narodne novine* 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22, 101/23. [citirano: 2024–01–29]. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>
- Zurkowski, P. (1974). *The Information service environment relationships and priorities*. [citirano: 2024–02–12] Dostupno na: <https://eric.ed.gov/?id=ED100391>

PRILOZI:

Prilog 1. Početni anketni upitnik prvog akcijskog istraživanja

POČETNI UPITNIK:

1. KOLIKO IMAŠ GODINA ?
2. ZAOKRUŽI.
JA SAM DJEČAK / JA SAM DJEVOJČICA
3. ZNAM ŠTO JE INFORMACIJA !
DA NE
4. ŠTO NAPRAVIŠ KADA TE NEŠTO ZANIMA,
A NE ZNAŠ ODGOVOR ?
 - a. PITAM MAMU, TATU/ STARIJU OSOBU
 - b. TRAŽIM NA INTERNETU
 - c. TRAŽIM U KNJIGAMA
5. POKUŠAŠ LI SAM/SAMA IKADA DOZNATI
ŠTO TE ZANIMA ?
DA NE
6. RADUJEM SE OVOJ RADIONICI ?
DA NE
7. MISLIM DA ĆE MI OVO ŠTO ĆU NAUČITI
DANAS POMOĆI U UČENJU U ŠKOLI ?
DA NE

Prilog 2. Početni anketni upitnik drugog akcijskog istraživanja

POČETNI UPITNIK

1. JA SAM (ZAOKRUŽI)

2. KOLIKO IMAŠ GODINA?

3. IDEŠ LI U VRTIĆ?

DA

NE

4. ZNAM ŠTO JE INFORMACIJA?

DA NE

5. KADA TE NEŠTO ZANIMA GDJE TRAŽIŠ INFORMACIJU? (ZAOKRUŽI)

6. VOLIŠ LI SAM/SAMA ISTRAŽIVATI?

DA NE

7. RADUJEŠ LI SE OVOJ RADIONICI? (OBOJAJ)

Prilog 3. Završni anketni upitnik u prvom akcijskom istraživanju

ZAVRŠNI UPITNIK:

1. ZNAM ŠTO JE INFORMACIJA !
DA NE
2. AKO ME NEŠTO ZANIMA ZNAM
SAM/SAMA TRAZITI ODGOVOR ?
DA NE
3. ZNAŠ LI KAKO SU SE ZVALI KORACI
SUPER 3 UZ KOJE ĆEŠ LAKO UČITI ?
DA NE
4. UZ KOJE KORAKE ĆEŠ SADA LAKO DOĆI
DO ONOGA ŠTO TE ZANIMA ?
 - a. PLANIRAJ, UČINI, PROVJERI
 - b. PITAJ NEKOGA DA PRONAĐE
UMJESTO TEBE
 - c. TRAZI I ZAPIŠI
5. ŠTO ĆEŠ SADA NAPRAVITI KADA TE
BUDE NEŠTO ZANIMALO, A NE ZNAŠ
ODGOVOR ?
 - a. PITATI MAMU, TATU/ STARIJU
OSOBU
 - b. TRAZITI NA INTERNETU
 - c. TRAZITI U KNJIGAMA
6. JESI LI DANAS NAUČIO/LA NEŠTO
NOVO ?
DA NE
7. OVA RADIONICA SA SUPER 3 MI SE
SVIDJELA.
DA NE

Prilog 4. Završni anketni upitnik u drugom akcijskom istraživanju

ZAVRŠNI UPITNIK

1. ZNAM ŠTO JE INFORMACIJA?

DA NE

2. KADA TE NEŠTO BUDE ZANIMALO GDJE ĆEŠ TRAŽITI INFORMACIJU? (ZAOKRUŽI)

3. HOĆEŠ LI SAM/SAMA ISTRAŽIVATI?

DA NE

4. ZAOKRUŽI KORAKE KOJE RADI JUNAK SUPER 3.

- a) PLANIRAJ, UČINI, PROVJERI
- b) PITAJ MAMU I TATU
- c) TRAŽI I ZAPIŠI

5. HOĆEŠ LI KORISTITI KORAKE SUPER 3 KADA TE NEŠTO BUDE ZANIMALO?

DA NE

6. KAKO TI JE BILO NA OVOJ RADIONICI?

Prilog 5. Animirani video “Super 3 i prva pomoć stize u pomoć”

Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=LtwIdTWFFlg&t=8s>

Prilog 6. Animirani video “Super3 i tigrovi”

Dostupno na: <https://app.animaker.com/video/U2IHNMDVQF5871A1>

Prilog 7. Radni listić “Prva pomoć stiže u pomoć”

IME: _____

3

PRVA POMOĆ STIŽE U POMOĆ !

BUDI SUPERJUNAK I TI, UZ OVA 3 KORAKA NAUČI KAKO UČITI I POMOZI PROBLEM RIJEŠITI KAKO POSJEKOTINU NJEGOVALI I UČINITI DA ŠTO PRIJE ZARASTE !

PLANIRAJ !

NAPRAVI POSTER.

PODVUCI NAJBOLJE MJESTO ZA PRONALAZAK
INFORMACIJA ZA OVAJ ZADATAK.

KORISTI ZDRAVSTVENE MREŽNE STRANICE ZA PRONALAZAK
INFORMACIJE (INTERNET).

PROČITAJ KNJIGU O ZDRAVLJU.

PITAJ MEDICINSKU SESTRU ZA SAVJET.

UČINI !

IZREŽI, OBOJI I ZALIJEPI KORAKE PRVE POMOĆI ZA SANIRANJE
POSJEKOTINE PO REDOSLIJEDU NA DRUGOJ STRANI OVOG LISTIĆA.

PREGLEDAJ !

ZAOKRUŽI TVOJE ODGOVORE NA PITANJA !

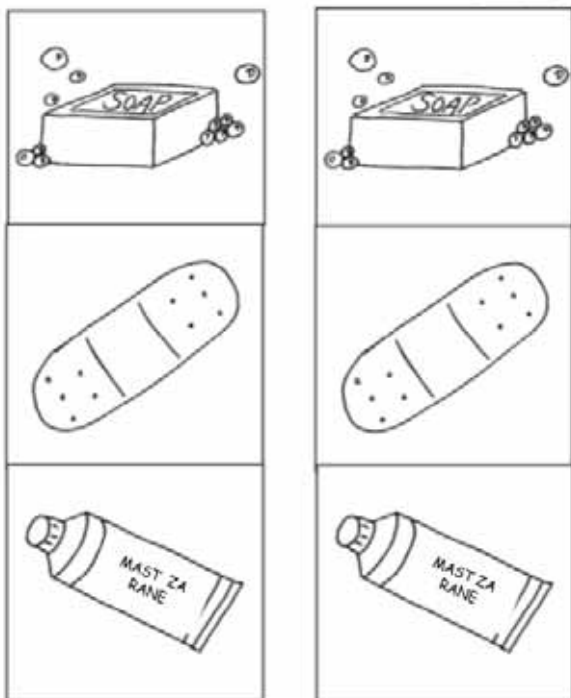
1) JESAM LI NAPRAVIO/LA SVE ŠTO SAM TREBAO/LA ?
DA NE

2) JE LI MOJ RAD UREDAN ?
DA NE

3) HOĆE LI OVAJ RAD POMOĆI MENI I OSTALIMA DA SE SJETE KAKO
LIJEČITI POSJEKOTINU ?
DA NE

Prilog 8. Sapun, flaster, mast

Prilog 9. S3 naočale

Prilog 10. Intervju s knjižničarkom Vjeruškom Štivić

Kratak intervju

1. Kada je točno pokrenuta mrežna stranica *6/3 VELIČANSTVENA koraka do informacija i znanja* ?

Nakon više od godinu dana rada na njezinom sadržaju, te pronalaženja odgovarajuće online besplatne platforme koja je jednostavna za korištenje, kako bi sadržaj bio pregledan 2016. pokrenuta je mrežna stranica *6/3 VELIČANSTVENA koraka do informacija i znanja*. Do danas je dva puta nadograđivana, što sadržajem, što mogućnostima.

2. Jeste li dobili povratne informacije korisnika o korištenju programa *6/3 VELIČANSTVENA koraka do informacija i znanja* putem Vašeg mrežnog mjesta ?
Ako jeste, možete li navesti neke od njih ?

Nažalost nema mogućnosti dobivanja povratne informacije putem mrežnog mjesta. Ovo pitanje nas je potaknulo na promišljanje da dodamo tu mogućnost putem online evaluacijskog listića. Do nedavno nismo imali mogućnost niti praćenja posjeta i pregleda stranice, što možemo tek unazad pola godine. Nakon što je program veličanstvenih koraka predstavljen na stručnom skupu koji organizira Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež i Knjižnica Medveščak, 2017., dobili smo povratne informacije kolegica knjižničarki koje su pohvalile stranicu, te su stavili poveznicu za *6/3 veličanstvena koraka* na svojim mrežnim stranicama, kao što je učinio i KGZ koji ima komisiju za odabir online sadržaja gdje je naša stranica dobila visoku ocjenu. Naši suradnici, učitelji i nastavnici, u čijim smo razredima održali radionice također pohvaljuju stranicu.

3. Provodite li program *6/3 VELIČANSTVENA koraka do informacija i znanja* samo mrežnim putem ili ga provodite i uživo ?

Povremeno ga provodimo i uživo, u dogovoru s učiteljicama i nastavnicima koje iskažu interes za radionicu informacijske ili medijske pismenosti. Ponekad nam se djeca, korisnici naše knjižnice, obrate s problemom/zadatkom vezanim uz učenje ili kako odraditi određeni školski zadatak, pa im u tom slučaju pomognemo za taj konkretan problem/upit pri tom koristeći stranicu, te ih upoznajemo na koji način ju mogu u sličnim situacijama koristiti da si sami pomognu. Naravno, uvijek nam se i dalje mogu obratiti za pomoć, ali jedan od ciljeva i jest usvajanje i svladavanje vještina informacijske pismenosti do te mjere da su samostalni i sigurni u svoj rad i svoje znanje.

4. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili da ga provodite uživo, možete li opisati tijek programa i reakciju djece tijekom i nakon sudjelovanja na tom programu ?

Ako se radi o grupi onda je to radionica. Ovisno o temi, ponekad održimo uvodno predavanje, a onda ide radionički dio. Najčešće su podijeljeni u 6 grupa i svaka grupa radi na jednom koraku, a na kraju kod izlaganja spojimo sve korake. Uvijek imamo radionicu na odrađenu temu, odnosno konkretan zadatak koji odaberemo u dogovoru s učiteljicom/nastavnicom i koji prati njihov kurikulum jer je djeci lakše usvajati nove vještine i znanja na konkretnim primjerima. Stavljamo ih u stvarnu situaciju gdje na kraju očekujemo 'gotov proizvod', rješenje problema/zadatka koji smo pred njih stavili. Cijelo vrijeme radionice razgovaramo i raspravljamo o koracima koje poduzimaju.

Naglašavamo važnost postavljanja pitanja, i što više pitanja imaju to će na kraju imati bolji rezultat.

Kada radimo pojedinačno, to je uvijek u pitanju konkretan problem/zadatak, te s korisnikom/učenikom prolazimo zajedno korak po korak dok ne dobije rezultat s kojim je zadovoljan i za koji smatra da je njime odradio zadatak.

5. U članku naslova *6/3 veličanstvena koraka u traženju informacija i znanja*, autorica Vjeruške Štivić i Branke Mikačević, navedeno je kako je model 3 *VELIČANSTVENA koraka do informacija i znanja* namijenjen učenicima nižih razreda osnovne škole, mislite li da bi se taj model mogao primijeniti i na djecu predškolske dobi (od 6 do 7 godina) ? Mislite li da bi program bio uspješan u tom slučaju ? Molim Vas da obrazložite svoj odgovor.

Program bi se mogao provesti i sa djecom starije predškolske dobi, no tu će angažman odgajatelja ili voditelja biti utoliko veći koliko su djeca te dobi manje samostalna, npr. u čitanju i pisanju. Tema koja će se obrađivati mora djeci te dobi biti jasna, razumljiva i zanimljiva, a prilagodit će se i način provedbe, koristit će se više metode rada za predškolsku dob, te vrijeme trajanja radionice koje će bit kraće.

6. Prema Vašem stručnom mišljenju i prethodnom iskustvu rada s djecom, biste li Vi proveli ovakav program u svojoj knjižnici s djecom predškolske dobi ? Molim Vas da obrazložite svoj odgovor.

Program bih provela u svojoj knjižnici. Nešto slično već i radimo. Kad radimo s predškolskom djecom polazište za sve nam je uvijek priča i slikovnica, a onda nastavljamo s radionicom. Nastojimo da pažljivo slušaju priču i da se koncentriraju na pitanja koja im postavljamo nakon čitanja, a pažnja i koncentracija su važni elementi informacijske pismenosti. S predškolacima puno radimo na motivaciji i znatiželji, da promatraju svijet oko sebe i postavljaju pitanja, ne uzimajući stvari oko sebe i ono što im se dešava zdravo za gotovo, već da stalno sve propitkuju, te da prema svemu budu kritični, što je isto važan segment informacijske pismenosti. Također ih u radionicama stavljamo u situacije da traže rješenja, odgovore, čime razvijamo divergentno mišljenje, isto bitan segment informacijske pismenosti. Dakle, na vaše pitanje bih ovdje odgovorila da kod predškolaca radimo pripremu za usvajanje vještina informacijske pismenosti, kako bi djeca što ranije samostalno mogla primjenjivati program koji je opisan u 3 veličanstvena koraka do informacija i znanja.